

Systematic Review

Mental health of children and adolescents during the coronavirus 2019 pandemic (COVID-19): A systematic review study

Bagheri-Sheykhangafshe F¹, Mohammadi-Sangachin-Doost AR², Ansarifar N³, Savabi-Niri V⁴, Asgari F⁵

1- PhD Candidate in Psychology, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, I.R. Iran.

2- M.A of Psychology and Education of Exceptional Children, Faculty of Literature and Human Sciences, University of Guilan, Rasht, I.R. Iran.

3- M.A of General Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, I.R. Iran.

4- Master of Clinical Psychology, Islamic Azad University of Ardabil Branch, Ardabil, I.R. Iran.

5- Master Student of Clinical Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Kurdistan, I.R. Iran.

Received: 2021/09/5 | Accepted: 2021/12/28

Abstract:

Background: During the COVID-19 pandemic, children and adolescents experienced a number of problems, such as distance from peers, participation in virtual classes, home quarantine and reduced physical activity, which affected their mental health. In this regard, the present study was conducted to investigate depression, anxiety and stress in children and adolescents during the coronavirus 2019 pandemic.

Materials and Methods: This study is a review by searching by keywords coronavirus 2019, children, adolescents, depression, stress, anxiety, mental health, pandemic and psychology in the titles and abstracts of articles published in Google Scholar, PubMed, Scopus and ScienceDirect Searched for 2020 (February) to 2021 (July).

Results: Studies have shown a decrease in the mental health of children and adolescents during the COVID-19 pandemic. Depression, anxiety, stress, fear, social isolation, poor sleep quality, decreased physical activity, poor academic performance, aggression, behavioral problems, and post-traumatic stress disorder are some of the most common problems in children and adolescents during COVID-19 outbreaks. Factors such as age, gender, economic and social status, physical activity, domestic violence, parenting style and fear of COVID-19 affected the mental health of children and adolescents.

Conclusion: As children and adolescents reach a critical developmental age, home quarantine, social isolation, and school closures caused them to experience high levels of depression, anxiety, and stress during the COVID-19 pandemic. To this end, it is necessary for parents, psychologists and school counselors to take measures to increase the mental health of children and adolescents.

Keywords: COVID-19, Depression, Anxiety, Stress, Children, Adolescents

***Corresponding Author**

Email: farzinbagheri@modares.ac.ir

Tel: 0098 911 496 9488

Fax: 0098 218 288 4616

Conflict of Interests: No

Feyz, Journal of Kashan University of Medical Sciences, April, 2022; Vol. 26, No 1, Pages 107- 117

Please cite this article as: Bagheri-Sheykhangafshe F, Mohammadi-Sangachin-Doost AR, Ansarifar N, Savabi-Niri V, Asgari F. Mental health of children and adolescents during the coronavirus 2019 pandemic (COVID-19): A systematic review study. *Feyz* 2022; 26(1): 107-17.

سلامت روان کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کروناویروس ۲۰۱۹ (کووید-۱۹): یک مطالعه مروری سیستماتیک

فرزین باقری شیخانگفشه^{۱*}، علیرضا محمدی سنگاچین‌دost^۲، نوشین انصاری‌فر^۳، وحید صوابی‌نیری^۴، فاطمه عسگری^۵

خلاصه:

سابقه و هدف: کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ مشکلات متعددی، مانند: دوری از همسالان، شرکت در کلاس‌های مجازی، قرنطینه خانگی و کاهش فعالیت بدنی را تجربه کردند که بر روی سلامت روانی آن‌ها تأثیرگذار بود. در همین راستا، پژوهش حاضر با هدف بررسی افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کروناویروس ۲۰۱۹ انجام شد.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه مروری، واژگان کلیدی Children، Coronavirus، Depression، Stress، Adolescents، Google Pandemic، Anxiety، Mental Health، Psychology در عنوان و چکیده مقالات منتشرشده در پایگاه‌های ScienceDirect، Scopus، PubMed، Scholar در بازه زمانی ۲۰۲۰ (از ماه فوریه) تا ۲۰۲۱ (تا ماه جولای) مورد جستجو قرار گرفت.

نتایج: بررسی‌های انجام‌شده حاکی از کاهش سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ بود. افسردگی، اضطراب، استرس، ترس، انزوای اجتماعی، کیفیت خواب پایین، کاهش فعالیت بدنی، عملکرد تحصیلی ضعیف، پرخاشگری، مشکلات رفتاری و اختلال استرس پس از سانحه، از جمله شایع‌ترین مشکلات ایجادشده در کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ بود. عواملی مانند: سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، فعالیت بدنی، خشونت خانگی، سبک فرزندپروری و ترس از کووید-۱۹ بر روی سلامت روانی کودکان و نوجوانان تأثیرگذار بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به این که کودکان و نوجوانان در سنین رشدی حساسی هستند، قرنطینه خانگی، فاصله‌گذاری اجتماعی و تعطیلی مدارس باعث شد افسردگی، اضطراب و استرس بالایی را طی همه‌گیری کووید-۱۹ تجربه کنند. به همین منظور لازم است والدین، روانشناسان و مشاوران مدارس، تدبیری در جهت افزایش سلامت روانی کودکان و نوجوانان اتخاذ نمایند.

واژگان کلیدی: کووید-۱۹، افسردگی، اضطراب، استرس، کودکان، نوجوانان
دو ماهنامه علمی - پژوهشی فیض، دوره بیست و ششم، شماره ۱، فروردین - اردیبهشت ۱۴۰۱، صفحات ۱۱۷-۱۰۷

با گسترس کووید-۱۹، دولت‌ها قرنطینه خانگی را وضع کردند که موجب شد بسیاری از کودکان و نوجوانان در خانه‌های خود حبس شوند و از همسالان و معلمان خود دور باشند [۳،۲]. سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متعدد تخمین زده است که تعطیلی مدارس ۸۶۲ میلیون کودک و نوجوان را تحت تأثیر قرار داد که تقریباً یکی از جمعیت جهان را شامل می‌شود. این موضوع بسیاری از محققان را به ابراز نگرانی در مورد تأثیرات روانی احتمالی در کودکان و نوجوانان واداشته است [۵،۴]. شیوع کووید-۱۹ نیز منجر به ایجاد مشکلات زیادی برای کودکان و نوجوانان شد [۶،۷]. واکنش کودکان و نوجوانان نسبت به همه‌گیری کووید-۱۹ متفاوت بود تا جایی که نوجوانان در مقایسه با کودکان، اضطراب و افسردگی بیشتری گزارش کردند. کودکان نیز بیشتر نگران مراقبان خود و توجهی که از آن‌ها دریافت می‌کردند، بودند [۹،۸]. طی شیوع کووید-۱۹ اختلالات رفتاری، اضطراب و پرخاشگری در پسران شیوع بالایی داشت. اختلالات عاطفی، افسردگی و استرس نیز در دختران بیشتر مشاهده شد [۱۰]. Qin و همکاران [۱۲] به بررسی شیوع و عوامل مرتبط با پریشانی روانشناختی کودکان و

مقدمه

شیوع کووید-۱۹ در ووهان چین آغاز شد و به سرعت توجه و نگرانی سازمان بهداشت جهانی را به خود جلب کرد، تا جایی که پس از مدت کوتاهی آن را به عنوان یک بیماری همه‌گیر در سطح جهان معرفی کرد [۱].

۱. دانشجویی دکترای تخصصی روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
۲. کارشناسی ارشد روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران
۳. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۴. کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، اردبیل، ایران
۵. دانشجویی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، واحد سنتنج، دانشگاه آزاد اسلامی، کردستان، ایران

*لشان نویسنده مسئول؛

تهران، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، گروه روان‌شناسی

تلفن: ۰۹۱۱۴۹۶۹۴۸۸

دورنوبیس: ۰۲۱۸۲۸۸۴۶۱۶

پست الکترونیک: farzinbagheri@modares.ac.ir

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۰/۷/۱۴۰۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۵/۲

برابر بیشتر به خدمات روانشناختی احتیاج دارند و سطوح بالاتری از استرس پس از سانحه را تجربه می‌کنند [۲۸، ۲۷]. این موضوع طی شیوع کووید-۱۹ از اهمیت زیادی برخوردار است، چون بسیاری از کشورها، مدارس و دانشگاه‌ها را برای مدت زیادی تعطیل کرده‌اند و فاصله‌گذاری اجتماعی زیادی را اتخاذ می‌کنند. سرانجام انتظار می‌رود که آسیب‌های روانی کووید-۱۹ برای کودکان و نوجوانانی که دارای اختلالات جسمانی و روانشناختی هستند، بسیار بیشتر اتفاق بیفتد و این افراد در دوران پساکرونای نیازمند حمایت و توجه بیشتری هستند. در همین زمینه، پژوهش حاضر با هدف بررسی افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر یک پژوهش مرواری است که از طریق الگوی پرسیما، یافته‌های پژوهشی مرتبط با سلامت روانی کودکان و نوجوانان را طی همه‌گیری کووید-۱۹ مورد بررسی قرار داده است [۲۹].

راهبردهای جستجو

در پژوهش حاضر، کلیدواژه‌های تخصصی Children در پژوهش حاضر، کلیدواژه‌های تخصصی Coronavirus 2019 (COVID-19)، Adolescents Depression، Stress Anxiety، Mental Health، Pandemic، Psychology در پایگاه‌های اطلاعاتی EMBASE، PubMed، Google Scholar، نظری PsycINFO، Scopus، ScienceDirect ۲۰۲۰ (از ماه فوریه) تا ۲۰۲۱ (تا ماه جولای) مورد جستجو قرار گرفتند.

معیارهای ورود و خروج

مقالات پژوهشی به صورت هدفمند براساس معیارهای خروج (دردسترس نبودن متن کامل مقاله، نامه به سردبیر و فقد چکیده) و ورود به پژوهش (مرتبه‌بودن با هدف پژوهش، برخورداری از چارچوب ساختاریافته پژوهشی و انتشار در مجله معترف) برای بررسی انتخاب شدند.

ارزیابی کیفیت مقالات

تمامی مقالات، بعد از استخراج از پایگاه‌های موردنظر، با استفاده از کلیدواژه‌های تخصصی سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹، توسط مؤلفان حاضر مورد ارزیابی قرار گرفت. به منظور ارتقای کیفیت بیشتر مقالات، بعد از حذف مقالات نامرتب با اهداف پژوهش و انتخاب مقالات اصلی، بار دیگر برای بالابدن اطمینان از شناسایی و بررسی مقالات موجود، فهرست منابع مقالات انتخاب شده نیز بررسی شد. پنج پژوهشگر به‌طور جداگانه

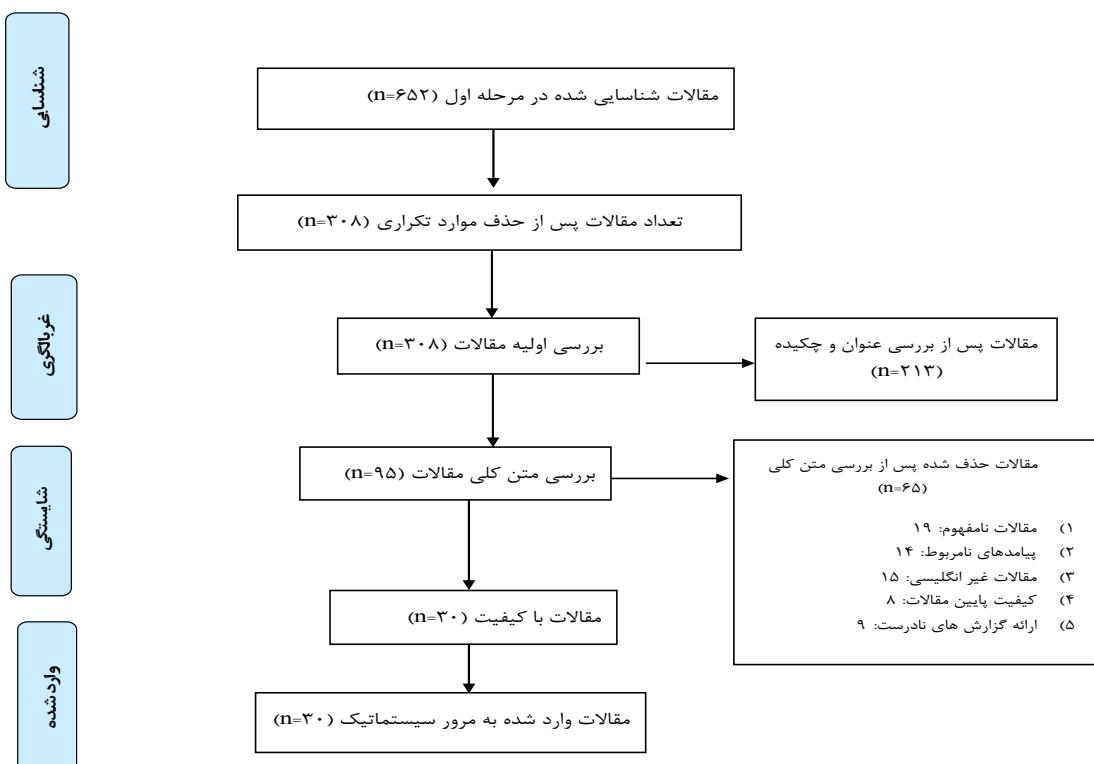
نوجوانان طی کووید-۱۹ پرداختند. نتایج نشان داد که ۱۰/۵ درصد از دانش‌آموزان دارای پریشانی روانشناختی بودند. Lavigne و همکاران [۱۳] پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ را بر اضطراب، کیفیت خواب و عملکرد اجرایی کودکان و نوجوانان مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های این پژوهش مشخص کرد که دختران در مقایسه با پسران اضطراب، اختلالات خواب و مشکلات اجرایی بیشتری را تجربه کردند. در جریان قرنطینه خانگی، بسیاری از دانش‌آموزان برای اوّلین بار بود که در کلاس‌های مجازی شرکت می‌کردند و تجربه چنین بیماری همه‌گیری را نداشتند؛ همین منجر به ایجاد ترس و استرس قابل توجهی در آن‌ها شد [۱۵، ۱۴]. یونیسف در آوریل ۲۰۲۰ سلامت روانشناختی و جسمانی حدوّد کودک و نوجوان را در ۱۰۴ کشور جهان مورد بررسی قرار داد. نتایج به دست آمده حاکی از شیوع بالای اختلالات روانشناختی در کودکان و نوجوانان بود که منجر به تضعیف سیستم ایمنی، عملکرد تحصیلی و ارتباطات اجتماعی آن‌ها شده بود. همچنین پیش‌بینی شد که پیامدهای روانی - اجتماعی کووید-۱۹ بر کودکان و نوجوانان آسیب‌پذیر در بلندمدت نمایان می‌شود [۱۶]. واکنش‌های کودکان و نوجوانان به شرایط بحرانی، به مواجهه قبلی آن‌ها با شرایط اضطراری، مسائل سلامت جسمی و روانی بستگی دارد [۱۸، ۱۷]. رویدادهای بحرانی به‌طور منفی بر سلامت روانی کودکان و نوجوانان تأثیر منفی می‌گذارند [۲۰، ۱۹]. Duan و همکاران [۲۱] به بررسی وضعیت سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ پرداختند. یافته‌ها نشان داد سطوح اضطراب کودکان و نوجوانان به ترتیب ۲۳/۸۷ و ۱۵/۷۹ بود که ۲۲/۲۸ درصد از آن‌ها دارای مشکلات بیشتری بودند. Zhang و همکاران [۲۲] شیوع افسردگی و اضطراب در دانش‌آموزان طی شیوع کووید-۱۹ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که شیوع افسردگی، اضطراب و ترکیب این دو به ترتیب ۵۲/۴، ۳۱/۴ و ۲۶/۸ درصد گزارش شد. با توجه به این که سنین کودکی و نوجوانی جزو مراحل رشدی سریع و حساس شناخته می‌شود، آسیب‌پذیری زیادی در انتظار رشد سلامت روانی کودکان در دوران شیوع کووید-۱۹ است [۲۳]. از مهم‌ترین دلایل آن می‌توان به تجربه استرس و اضطراب زیاد به‌علت قرنطینه خانگی و دورشدن از همسالان اشاره کرد [۲۵، ۲۴]. تهایی به‌طور خاص با مشکلات روانشناختی متعددی، مانند: افسردگی در دختران و اضطراب اجتماعی در پسران ارتباط تنگانگی دارد. همچنین انتظار می‌رود که تهایی طولانی‌مدت پیش‌بینی کننده آسیب‌های روانی زیادی در دوران پساکرونای باشد [۲۶، ۳]. بررسی‌های صورت‌گرفته مشخص کرده است کودکانی که قرنطینه اجرایی را تجربه کرده‌اند، پنج

بررسی شد. ارزیابی کیفیت مقالات با استفاده از معیارهای ارائه شده توسط Gifford و همکاران [۳۰] انجام گرفت. براساس معیارهای ارائه شده برای مطالعات کمی (۶ معیار)، مقالات در یک مقیاس دو امتیازی (صفر و یک) ارزیابی شدند. نقطه برش برای حذف مقالات کمی امتیاز ۴ و کمتر بود.

استخراج اطلاعات

از ۶۵۲ مقاله موجود در ارتباط با سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹، بعد از حذف مقالاتی که ارتباطی با اهداف پژوهش نداشتند؛ درنهایت، ۳۰ مقاله کاملاً مرتبط وارد پژوهش و به‌طور کامل و دقیق، مطالعه و بررسی شدند (نمودار شماره ۱).

محتواهای هریک از ۳۰ مقاله را تحلیل کردند. همچنین هر مقاله را مطالعه نمودند و سپس داده مربوط به هر کدام را به فرم تحلیل محتوا وارد ساختند. بهمنظور رفع اختلاف‌نظرهای احتمالی، در فرآیند تحلیل، بر ملاک‌های ورود به پژوهش تأکید شد تا مطالعاتی که در رابطه با مشکلات روانشناسی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ بودند، وارد فرآیند تحلیل شوند. کیفیت مقالات، با استفاده از چکلیست بررسی آن‌ها، شامل: تطبیق ساختار مقاله با نوع پژوهش، هدف پژوهش، جامعه پژوهش، فرآیند انتخاب نمونه، ابزارهای گردآوری اطلاعات و تحلیل داده‌ها؛ بهوسیله آزمون‌های آماری مرتبط و مناسب با اهداف، مشخص بودن معیارهای ورود و خروج، رعایت اخلاق در پژوهش، ارائه یافته‌های مناسب با اهداف پژوهش و بحث درمورد یافته‌ها با استناد به نتایج پژوهش‌های مرتبط

نمودار شماره ۱- چکلیست PRISMA برای بررسی و ارزیابی مقالات

از مقالات مرور شده در زمینه افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ ارائه می‌شود (جدول شماره ۱).

نتایج

در این پژوهش، تعداد ۳۰ مقاله پژوهشی واجد شرایط به زبان انگلیسی مورد بررسی قرار گرفتند. در ادامه یافته‌های حاصل

سلامت روان کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کرونا ویروس، ...

جدول شماره ۱- مشخصات و خلاصه مقالات موردبررسی

نوع مطالعه	هدف پژوهش	نویسنده و منبع	
یافته اصلی	کشور		
شیوع اضطراب، افسردگی و استرس بهترتب ۲۹/۹، ۱۹/۷ و ۱۵/۲ درصد بود. ۲۱/۴ درصد از دانشآموزان نسبت به تعطیلی مدارس احساس رضایت داشتند. در این میان سبکهای فرزندپروری و حمایتی که والدین از فرزندان خود داشتند، نقش چشمگیری در افزایش سلامت روانی افراد اینجا می‌کرد.	چین	هدف: بررسی وضعیت سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ حجم نمونه: ۴۳۴۲	Tang و همکاران [۱] ۱
بررسی‌های صورت‌گرفته حاکی از کاهش سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ بود. بسیاری از افراد، افسردگی و اضطراب بالایی را تجربه کردند که بر روی عملکرد تحصیلی آنها تأثیر متناسب بر جای گذاشت.	ایرلند	هدف: مروری بر تأثیرات کروید-۱۹ بر سلامت روانی کودکان و نوجوانان حجم نمونه: ۱۲ مطالعه	Nearchou و همکاران [۲] ۲
طی شیوع کروید-۱۹ کودکان و نوجوانان استرس، مشکلات تحصیلی، درماندگی آموخته‌شده، اضطراب و مشکلات رفتاری زیادی را تجربه کردند. بر این اساس مطالعات حاکی از بروز مشکلات روانشناختی در دوران پس‌کرونایی می‌باشد.	پاکستان و استرالیا	هدف: بررسی سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع و پس از کروید-۱۹ حجم نمونه: ۱۸ مطالعه	Meherali و همکاران [۳] ۳
بررسی‌ها حاکی از کاهش سلامت روانی کودکان و نوجوانان در دوران کرونایی است. بسیاری از افراد افسردگی، اضطراب و استرس بالایی را تجربه کردند. کودکان و دختران مشکلات بیشتری را گزارش کردند.	برزیل	هدف: بررسی سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ حجم نمونه: ۵۱ مطالعه	de Miranda و همکاران [۴] ۴
سلامت روانی کودکان و نوجوانان کاهش چشمگیری داشت. شیوع نگرانی، درماندگی و ترس بهترتب ۶۸/۱۱، ۶۶/۱۱ و ۶۱/۹۸ درصد گزارش شد. همچنین افرادی که نکات بهداشتی را بیشتر رعایت می‌کردند، از ترس و اضطراب کمتری برخوردار بودند.	هنگامه	هدف: بررسی تأثیرات روانشناختی قرنطینه خانگی بر کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ حجم نمونه: ۱۳۱	Saurabh & Ranjan [۵] ۵
طی شیوع کروید-۱۹ اضطراب، افسردگی، استرس، ترس، درمانگی و پرخاشگری در کودکان و نوجوانان افزایش یافت. همچنین افرادی که تکوالد بودند و وضعیت مالی خوبی نداشتند، از نظر روانی در سطح پایین تری قرار داشتند.	ایتالیا	هدف: تأثیر شیوع کروید-۱۹ بر سلامت روانی کودکان و نوجوانان حجم نمونه: ۳۲۴۵	Uccella و همکاران [۶] ۶
کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ استرس، افسردگی، اضطراب و مشکلات رفتاری زیادی را تجربه کردند. در دوران قرنطینه خانگی و تعطیلی مدارس، تحریک‌پذیری و پرخاشگری دانشآموزان نیز افزایش داشت.	پاکستان	هدف: مروری بر وضعیت سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ حجم نمونه: ۱۰ مطالعه	Imran و همکاران [۷] ۷
در مقایسه با قبل از همه‌گیری شیوع مشکلات روانی رشد پیشتری داشته است. اختلالات رفتاری، اضطراب و پرخاشگری در پسران شیوع بالایی داشت. اختلالات عاطفی، افسردگی و استرس در دختران بیشتر گزارش شد.	بنگلادش	هدف: پیامدهای قرنطینه خانگی طی کروید-۱۹ بر سلامت روانی کودکان و نوجوانان حجم نمونه: ۵۵۲	Mallik & Radwan [۸] ۸
شیوع افسردگی، اضطراب و ترکیبی از این دو بهترتب ۴۳/۷، ۳۷/۴ و ۳۱/۳ درصد گزارش شد. بررسی‌ها حاکی از شیوع بیشتر افسردگی و اضطراب در دختران و افرادی بود که نسبت به کروید-۱۹ آگاهی نداشتند.	چین	هدف: بررسی سلامت روانی و اجتماعی نوجوانان طی همه‌گیری کروید-۱۹ حجم نمونه: ۸۰۷۹ نوجوان	Zhou و همکاران [۹] ۹
نتایج نشان داد که ۵۱/۶ درصد پسر و میانگین سنی افراد ۱۲/۰۴ سال بود. ۱۰/۵ درصد از دانشآموزان دارای پریشانی روانشناختی بودند. دختران و دانشآموزان مقاطعه بالاتر در خطر پیشتری برای ابتلاء به پریشانی روانشناختی بودند.	چین	حجم نمونه: بررسی شیوع و عوامل مرتبط با پریشانی روانشناختی کودکان و نوجوانان طی شیوع کروید-۱۹ حجم نمونه: ۱۱۹۹۳۲۰	Qin و همکاران [۱۰] ۱۰
دختران در مقایسه با پسران اضطراب، اختلالات خواب و مشکلات اجرایی بیشتری را تجربه کردند. همچنین سنین ۹ تا ۱۲ سال پیشترین سطح اضطراب و مشکلات خواب را گزارش کردند.	اسپانیا	هدف: پیامدهای همه‌گیری کروید-۱۹ بر اضطراب، کیفیت خواب و عملکرد اجرایی کودکان و نوجوانان حجم نمونه: ۱۰۲۸	Lavigne-Cerván و همکاران [۱۱] ۱۱

کودکان و نوجوانان به علت تعطیلی مدارس و باشگاه‌های ورزشی، استرس و اضطراب بالایی را تجربه کردند. همچنین بدلیل ارتباطات اجتماعی محدود، افسردگی قابل توجهی را گزارش کردند.	اسپانیا	کمی	هدف: پیامدهای قرنطینه خانگی بر سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	Pizarro-Ruiz و همکاران [۱۴]	۱۲
سلامت روانی داشت آموزان طی شیوع کووید-۱۹ کاهش چشمگیری داشت. از نظر اجتماعی افراد متزوی شدند و افسردگی بالایی را تجربه کردند. همچنین کودکان و دختران از ترس و اضطراب بیشتری نسبت به کووید-۱۹ برخوردار بودند.	چین	کمی	هدف: مشکلات روانی و اجتماعی کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کروناویروس ۲۰۱۹	Wang و همکاران [۱۵]	۱۳
بررسی‌ها حاکی از شیوع بالای افسردگی، اضطراب، ترس، استرس، پرخاشگری و مشکلات رفتاری در کودکان و نوجوانان بود. عواملی مانند: سن، جنسیت و وضعیت اقتصادی در سلامت روانی افراد نقش داشت.	چین	مروری	هدف: بررسی اختلالات روانی در کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	[۱۶] Gul & Demirci	۱۴
میانگین سنی افراد ۱۲/۲۵ سال بود. ۴۴ و ۷۷ درصد از افراد دارای استرس پس از سانحه خفیف و متوسط بودند. ۱۳ درصد نیز زمینه برخور استرس پس از سانحه را داشتند. سن، جنسیت، مقطع تحصیلی و میزان درآمد در استرس پس از سانحه نقش داشت.	عربستان سعودی	کمی	هدف: بررسی استرس پس از سانحه و سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	Sayed و همکاران [۱۷]	۱۵
۱/۸۴ و ۲/۲۲ درصد از کودکان به ترتیب دارای اضطراب، افسردگی و استرس بودند. ۱/۱۸، ۰/۱۰ و ۳۰/۶۰ درصد از والدین نیز دارای اضطراب، افسردگی و استرس بودند. دختر بودن، وضعیت مالی ضعیف و مقطع تحصیلی از جمله عواملی بود که منجر به کاهش سلامت روانی افراد می‌شد.	چین	کمی	هدف: اضطراب، افسردگی و استرس پس از سانحه کودکان و والدین طی شیوع کووید-۱۹	Yue و همکاران [۱۸]	۱۶
میانگین فعالیت بدنی افراد طی شیوع کووید-۱۹ کاهش چشمگیری داشت. افرادی که فعالیت بدنی کمتری داشتند، از سلامت روانی پایین‌تری برخوردار بودند. دختران در مقایسه با پسران دارای اضطراب و افسردگی بیشتری بودند.	چین	کمی	هدف: ارتباط بین فعالیت بدنی و خلق‌خواهی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	Zhang و همکاران [۱۹]	۱۷
۶/۵ درصد از افراد دارای نشانگان اختلال در خواب بودند. ۳۳/۴ درصد نیز در شروع و حفظ خواب و حفظ خواب چهار مشکل بودند. ۱۵/۷ درصد نیز خواب آلودگی شدیدی را تجربه کردند. افرادی که اضطراب و استرس بیشتری داشتند، از مشکلات خواب بیشتری رنج می‌برند.	مصر	کمی	هدف: بررسی کیفیت خواب و سطوح اضطراب کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	El Refay و همکاران [۲۰]	۱۸
۱۵/۷۹ سطوح اضطراب کودکان و نوجوانان به ترتیب ۲۳/۸۷ و درصد بود که ۲۲/۲۸ درصد از آن‌ها دارای مشکلات بیشتری بودند. همچنین دختر بودن، اضطراب، اعتیاد به اینترنت، شوه‌های مقابله و سکونت در استان هویی از جمله عواملی بود که افسردگی افراد را بالا می‌برد.	چین	کمی	هدف: بررسی وضعیت سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	Duan و همکاران [۲۱]	۱۹
شیوع افسردگی، اضطراب و ترکیب این دو به ترتیب ۵۲/۴، ۵۲/۴ و ۲۶/۸ درصد گزارش شد. دختران و داشت آموزان مقابله با الاتر مشکلات روانشناختی بیشتری را تجربه کردند. همچنین کلاس‌های مجازی و عدم ارتباطات اجتماعی منجر به کاهش سلامت روانی افراد شده بود.	چین	کمی	هدف: شیوع افسردگی و اضطراب در دانش آموزان طی شیوع کووید-۱۹	Zhang و همکاران [۲۲]	۲۰
۴۰ درصد از کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ سلامت روانی پایینی داشتند. ۲۴ درصد نیز اضطراب بالایی را تجربه می‌کردند. همچنین خانواده‌های مهاجر و افرادی که وضعیت اقتصادی و اجتماعی بدتری داشتند، از کیفیت زندگی و مشکلات روانشناختی بیشتری برخوردار بودند.	آلمان	کمی	هدف: تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر سلامت روانی و کیفیت زندگی کودکان و نوجوانان	Ravens-Sieberer و همکاران [۲۳]	۲۱
در دوران کرونا افسردگی، اضطراب و استرس افراد افزایش چشمگیری داشته است. کاهش فعالیت بدنی، تعطیلی مدارس، تغییر سبک غذایی و اعتیاد به اینترنت با کاهش سلامت روانی ارتباط داشت.	ایتالیا، اسپانیا و پرتغال	کمی	هدف: بررسی سلامت روانی و تغییرات رفتاری کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	Francisco و همکاران [۲۴]	۲۲

سلامت روان کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کرونا ویروس، ...

<p>طبق بررسی‌های انجام شده ۱۰ درصد از کودکان و نوجوانان تغییرات رفتاری و کاهش سلامت روانی را نشان دادند. ۲۰ و ۳۵ درصد به ترتیب مشکلات پیش‌فعالی، نقص توجه و مشکلات رفتاری را نشان دادند.</p> <p>بررسی مقالات نشان داد که شیوع کووید-۱۹ منجر به تغییرات زیادی در زندگی کودکان و نوجوانان شد. سلامت روانی این افراد تحت تأثیر کرونا فرار گرفت و ترس و استرس زیادی را تجربه کردند. همچنین خشونت والدین نیز می‌تواند بر روی سلامت روانی فرزندان تأثیر منفی به جای بگذارد.</p> <p>بررسی ۸۰۸۷۹ کودک و نوجوان حاکی از شیوع ۲۰/۵ درصدی افسردگی و اضطراب طی شیوع کووید-۱۹ بود. همچنین دختران و نوجوانان، افسردگی و اضطراب بیشتری را تجربه می‌کردند.</p> <p>بررسی‌های صورت‌گرفته حاکی از شیوع اعتیاد به بازی آنلاین در دانش آموزان بود که منجر به مشکلات خواب و کاهش سلامت روانی نوجوانان شد.</p> <p>طی شیوع کرونا افسردگی و اضطراب نوجوانان افزایش یافت. ۴/۵ درصد از نوجوانان حمایت اجتماعی بالا، متوسط و کم را گزارش کردند. همچنین حمایت اجتماعی پایین با افسردگی و اضطراب نوجوانان همبستگی داشت.</p> <p>طی شیوع کووید-۱۹ سلامت روانی کودکان و نوجوان کاهش چشمگیری داشت. همچنین استرس والدین نقش مهمی در افزایش افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان ایفا می‌کرد.</p> <p>طی شیوع کووید-۱۹ نوجوانان کم شنوای افسردگی و اضطراب بالایی را تجربه کردند. همچنین دختران و افراد دارای شنوایی پایین تر از سلامت روانی بدتری برخوردار بودند.</p> <p>بسیاری از کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ دارای اضطراب، افسردگی و استرس بودند. به علت تعطیلی مدارس نیز روابط اجتماعی آن‌ها محدود گردید. از نظر کیفیت خواب و عادت‌های غذایی هم تحت تأثیر قرار گرفتند.</p>	انگلستان آلمان آمریکا ایران چین ایتالیا، اسپانیا و پرتغال ایران اروگوئه	کمی کمی کمی کمی کمی کمی کمی کمی	هدف: سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ هدف: چالش‌های کووید-۱۹ برای سلامت روانی کودکان و نوجوان هدف: اضطراب در کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ هدف: بررسی افسردگی، اضطراب، استرس و کیفیت خواب دانش آموزان طی شیوع کووید-۱۹ هدف: تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامت روانی نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ هدف: بررسی اضطراب و افسردگی کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ هدف: بررسی اضطراب نوجوانان دارای کم شنوایی طی شیوع کووید-۱۹ هدف: بررسی وضعيت روانی - اجتماعی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ هدف: سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹	Waite و همکاران [۲۵] Fegert و همکاران [۲۶] Racine و همکاران [۲۷] Fazeli و همکاران [۲۸] Qi و همکاران [۳۱] Orgilés و همکاران [۳۲] Ariapooran & Khezeli [۳۳] Ares و همکاران [۳۴]	۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰
--	--	--	---	--	--

شدند. یافته‌ها حاکی از پایین‌بودن نمره شاخص‌های سلامت روان کودکان و نوجوانان در دوره کووید-۱۹ می‌باشد. بررسی‌های انجام شده حاکی از کاهش سلامت روانی کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ بود. افسردگی، اضطراب، استرس، ترس، انزواه اجتماعی، کیفیت خواب پایین، کاهش فعالیت بدنی، عملکرد تحصیلی ضعیف، پرخاشگری، مشکلات رفتاری و اختلال استرس پس از سانحه، از جمله شایع ترین مشکلات ایجاد شده در کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ بود. عواملی مانند: سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، فعالیت بدنی، خشونت خانگی، سبک فرزندپروری و ترس از کووید-۱۹ بر روی سلامت روانی کودکان و نوجوانان تأثیر گذار بود.

از میان ۶۵۲ مقاله مرتبه با افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹، در انتها ۳۰ مقاله بررسی و جمعیت ۱۷۹۹۰۱۶ کودک و نوجوان بر پایه معیارهای ورود و حذف انتخاب و بازبینی شدند. همچنین در این مطالعه سرویس ۱۶ کشور ایران، انگلستان، چین، آمریکا، برزیل، ایتالیا، مصر، اسپانیا، پرتغال، اروگوئه، عربستان سعودی، بنگلادش، آلمان، پاکستان، استرالیا و هند حضور داشتند که حاکی از شیوع بالای افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ در سراسر جهان می‌باشد. از بین ۳۰ مقاله بررسی شده ۴۶/۶ و ۵۳/۴ درصد مقالات در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ منتشر شدند. همچنین ۲۳ مقاله کمی و ۷ مقاله مروری در این مطالعه بررسی

جهش‌هایی که در این ویروس کشنه ایجاد شد، تمام سنین در مقابل کووید-۱۹ آسیب‌پذیر هستند و امکان ابتلا و بستری شدن در بیمارستان وجود دارد [۲۳]. همین موضوع باعث شد که بسیاری از کودکان و نوجوانان فشار روانی زیادی را تجربه نمایند و اضطراب بالایی در مورد کووید-۱۹ داشته باشند [۲۷]. از سویی دیگر، افزایش تعداد مبتلایان و فوتی‌ها، بیکار شدن افراد، اضطراب و استرس مرتبط با کووید-۱۹، غیرقابل پیش‌بینی بودن بیماری و نبود درمان قطعی باعث شد سلامت روانی بسیاری از افراد کاهش یابد. زمانی که والدین خانواده در وضعیت روانی خوبی قرار نداشته باشند، موجب افزایش خشونت و بدرفتاری با فرزندان می‌شوند. در نتیجه انتظار می‌رود کودکان و نوجوانان نیز که در سنین حساسی هستند، بیشتر تحت تأثیر این رفتارها قرار بگیرند و اضطراب زیادی را تجربه کنند [۳۲]. در این راستا نتایج پژوهش Fegert و همکاران [۲۶] نشان داد که شیوع کووید-۱۹ منجر به تغییرات زیادی در سبک زندگی کودکان و نوجوانان شد. سلامت روانی این افراد تحت تأثیر کرونا قرار گرفت و ترس و استرس زیادی را تجربه کردند. همچنین خشونت والدین نیز می‌تواند بر روی سلامت روانی فرزندان تأثیر منفی به جای بگذارد. درواقع کودکان و نوجوانان بدليل سن کم، دوران حساس رشدی، تعطیلی باشگاه‌ها، مدارس و دانشگاه‌ها انزوای اجتماعی زیادی را در دوران قرنطینه خانگی و فاصله‌گذاری اجتماعی تجربه کردند [۱۰-۱۲]. در همین راستا، بررسی‌های صورت‌گرفته نشان داد که شیوع کووید-۱۹ منجر به تغییرات زیادی در زندگی کودکان و نوجوانان شد. سلامت روانی این افراد تحت تأثیر کرونا قرار گرفت و ترس و استرس زیادی را تجربه کردند. همچنین خشونت والدین نیز می‌تواند بر روی سلامت روانی فرزندان تأثیر منفی به جای بگذارد [۱۹-۲۶]. همچنین مشخص شد که طی شیوع کووید-۱۹ افسردگی و اضطراب نوجوانان به صورت چشمگیری افزایش یافت تا جایی که حمایت اجتماعی پایین با افسردگی و اضطراب نوجوانان ارتباط مستقیمی داشت [۳۱]. درواقع می‌توان اذعان داشت که کودکان و نوجوانان با توجه سن حساسی که دارند، بسیار تحت تأثیر پاندمی کووید-۱۹ قرار می‌گیرند که لازم است والدین و روانشناسان مدرسه به سلامت روانی آن‌ها در دوران پساکرونا توجه نمایند [۳]. اگرچه به‌نظر می‌رسد که کودکان و نوجوانان در برابر کووید-۱۹ آسیب‌پذیری کمتری دارند، اما پیامدهای روانشناسی این بیماری همه‌گیر می‌تواند ویرانگر باشد. کودکان و نوجوانان ممکن است در معرض عوامل تنش‌زای ایجادشده توسط این ویروس کشته شوند و نتوانند بگیرند، دچار یک احساس انزوای اجتماعی شوند و پیامدهای کوتاه و بلندمدت کووید-۱۹ را درک کنند [۳۴].

بحث

پژوهش مروری حاضر با هدف بررسی افسردگی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که طی همه‌گیری کووید-۱۹ سلامت روانی کودکان و نوجوانان کاهش چشمگیری داشت و بسیاری از آن‌ها پریشانی روانشناسی قابل توجهی را تجربه کردند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان اذعان داشت که تعطیلی مدارس، باشگاه‌های ورزشی و تفریحی، قرنطینه خانگی، دوری از دوستان و ترس از ابتلا به کووید-۱۹ منجر شد که کودکان و نوجوانان اضطراب، استرس و افسردگی زیادی را تجربه کنند. درواقع از آن‌جایی که سینم کودکی و نوجوانی جزو پرچالش ترین مراحل رشدی انسان است، قابل پیش‌بینی بود که در مقابله با پاندمی کووید-۱۹ از نظر روانشناسی آسیب‌پذیر باشد [۱۵-۲۴]. از طرفی دیگر، استفاده از اینترنت به خصوص در دوران نوجوانی می‌تواند نقش مهمی در وضعیت روانی و هیجانی فرد ایفا نماید. در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ نیز دیدن تصاویر مرتبط با کرونا، خواندن مطالب پیرامون علائم ابتلا به کووید-۱۹، پیگیری دائم تعداد مبتلایان و فوتی‌های ناشی از کووید-۱۹ در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند باعث بروز نشانگان افسردگی و اضطراب در فرد شود تا حدی که سلامت روانی کودکان و نوجوانان را تحت تأثیر خود قرار دهد [۲۱]. درواقع، دانش‌آموزانی که بیشتر زمان خود را صرف استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی می‌کنند، از ارتباطاتی که باید با دوستان و خانواده خود داشته باشند، محروم می‌شوند که این خود ضربه بزرگی به ابعاد روانشناسی نوجوان وارد می‌کند [۲]. در دوران شیوع کووید-۱۹ به دلیل فاصله‌گذاری اجتماعی شاهد تعطیلی مدارس، استخراها و باشگاه‌های ورزشی بودیم که منجر به کاهش فعالیت بدنی در نوجوانان شد، حال اگر دانش‌آموزان بیشتر زمان خود را صرف فضای مجازی کنند، باید در آینده نه چندان دور شاهد بروز اختلالات روانی گسترده از جمله رشد پس از سانحه، وسوسات، افسردگی، اضافه وزن و اضطراب باشیم [۲۲]. در این راستا، Francisco و همکاران [۲۴] در پژوهشی سلامت روانی و تغییرات رفتاری کودکان و نوجوانان را طی همه‌گیری کووید-۱۹ موربدبررسی قرار دادند. یافته‌های به‌دست آمده نشان داد که افسردگی، اضطراب و استرس افراد افزایش چشمگیری داشته است. کاهش فعالیت بدنی، تعطیلی مدارس، تغییر سبک غذایی و اعتیاد به اینترنت با کاهش سلامت روانی ارتباط داشت. در ابتدای همه‌گیری کووید-۱۹ بیشتر افراد مسن و دارای بیماری‌های خاص در معرض خطر ابتلا به کووید-۱۹ قرار داشتند و آمار فوتی در آن‌ها بیشتر بود. اما به مرور زمان و

نتیجه‌گیری

در مجموع، بررسی‌های صورت گرفته نشان داد که سلامت روانی کودکان و نوجوانان آسیب‌های زیادی را متحمل شد. از آنجایی که بیشتر کودکان و نوجوانان تجربه بیماری واگیردار و سخت را نداشتند، از نظر روانشناختی و جسمانی مشکلات متعددی را تجربه کردند. با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده مشخص گردید که کودکان و نوجوانان از افسرده‌گی، اضطراب، استرس، ترس، تنهایی و درمان‌گری زیادی رنج می‌برند که بر روی عملکرد تحصیلی و اجتماعی آن‌ها تأثیرگذار بود. از آنجایی که کووید-۱۹ همچنان در حال جهش و قوی تر شدن است و با توجه به این که کودکان و نوجوانان جزو آخرین گروه‌های دریافت‌کننده واکسن کووید-۱۹ هستند، لازم است این گروه سنتی حساس از نظر روانی و اجتماعی، حمایت مناسب را از والدین، جامعه و مدرسه دریافت کنند تا شاهد کمترین آسیب در کودکان و نوجوانان باشیم.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از تمامی پژوهشگرانی که مقالات آن‌ها در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفت، تشکر و قدردانی می‌شود.

References:

- [1] Tang S, Xiang M, Cheung T, Xiang YT. Mental health and its correlates among children and adolescents during COVID-19 school closure: The importance of parent-child discussion. *J Affect Disord* 2021; 279: 353-60.
- [2] Nearchou F, Flinn C, Niland R, Subramaniam SS, Hennessy E. Exploring the impact of COVID-19 on mental health outcomes in children and adolescents: a systematic review. *Int J Environ Health Res* 2020; 17(22): 8479.
- [3] Meherali S, Punjani N, Louie-Poon S, Abdul Rahim K, Das JK, Salam RA, Lassi ZS. Mental health of children and adolescents amidst CoViD-19 and past pandemics: a rapid systematic review. *Int J Environ Health Res* 2021; 18(7): 3432.
- [4] Viner RM, Russell SJ, Croker H, Packer J, Ward J, Stansfield C, et al. School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. *Lancet Child Adolesc Health* 2020; 4(5): 397-404.
- [5] Bagheri Sheykhangafshe F, Alizadeh D, Savabi Niri V, Asgari F, Ghodrat G. The role of internet addiction, mindfulness and resilience in predicting students' mental health during the coronavirus 2019 pandemic. *J Child Ment Health* 2021; 8(3): 1-14. [in Persian]
- [6] de Miranda DM, da Silva Athanasio B, de Sena Oliveira AC, Silva AC. How is COVID-19 pandemic impacting mental health of children and adolescents? *Int J Disaster Risk Reduct* 2020; 101845.
- [7] Saurabh K, Ranjan S. Compliance and psychological impact of quarantine in children and adolescents due to Covid-19 pandemic. *Indian J Pediatr* 2020; 87: 532-6.
- [8] Uccella S, De Grandis E, De Carli F, D'Apruzzo M, Siri L, Preiti D, et al. Impact of the COVID-19 Outbreak on the Behavior of Families in Italy: A Focus on Children and Adolescents. *Front Public Health* 2021; 9:32.
- [9] Imran N, Aamer I, Sharif MI, Bodla ZH, Naveed S. Psychological burden of quarantine in children and adolescents: A rapid systematic review and proposed solutions. *Pak J Med Sci* 2020; 36(5): 1106.
- [10] Mallik CI, Radwan RB. Impact of lockdown due to COVID-19 pandemic in changes of prevalence of predictive psychiatric disorders among children and adolescents in Bangladesh. *Asian J Psychiatr* 2021; 56: 102554.
- [11] Zhou SJ, Zhang LG, Wang LL, Guo ZC, Wang JQ, Chen JC, et al. Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2020; 29(6): 749-58.
- [12] Qin Z, Shi L, Xue Y, Lin H, Zhang J, Liang P, et al. Prevalence and Risk Factors Associated with Self-reported Psychological Distress Among Children and Adolescents During the COVID-19 Pandemic in China. *JAMA Netw Open* 2021; 4(1): e2035487.

بدین‌منظور لازم است که مطالعات بیشتری در این‌زمینه صورت گیرد تا در صورت لزوم مداخلات روانشناختی و اجتماعی موردنیاز اعمال شود. از جمله محدودیت‌های مطالعه مروری حاضر می‌توان به دردسترس‌نبوتن متن کامل برخی مقالات که منجر به عدم ورود این مقالات به روند بررسی شد، اشاره کرد. همچنین به علت فیلتربودن برخی پایگاه‌های علمی، پژوهشگران توانستند به آن‌ها دسترسی داشته باشند. با گذشت زمان و افزایش موارد ابتلا و بستری کودکان و جهش کووید-۱۹ پیش‌بینی می‌شود که وضعیت بدتری در جامعه مشاهده شود. در همین راستا پیشنهاد می‌شود مطالعاتی توصیفی درزمنیه افسرده‌گی، اضطراب و استرس کودکان و نوجوانان طی شیوع کووید-۱۹ در داخل کشور انجام گیرد تا بتوان با برنامه‌ریزی‌های درست، کودکان و نوجوانان آسیب‌پذیر را شناسایی و مداخلات روانشناختی لازم را اتخاذ کرد. همچنین با توجه به واکسیناسیون سراسری در کشور ایران، مطالعاتی درزمنیه نقش تزریق واکسن کووید-۱۹ و بازگشایی مدارس در افزایش سلامت روانی کودکان و نوجوانان انجام شود.

- [13] Lavigne-Cerván R, Costa-López B, Juárez-Ruiz de Mier R, Real-Fernández M, Sánchez-Muñoz de León M, Navarro-Soria I. Consequences of COVID-19 confinement on anxiety, sleep and executive functions of children and adolescents in Spain. *Front Psychol* 2021; 12: 334.
- [14] Pizarro-Ruiz JP, Ordóñez-Camblor N. Effects of Covid-19 confinement on the mental health of children and adolescents in Spain. *Sci Reports* 2021; 11(1): 1-10.
- [15] Wang L, Zhang Y, Chen L, Wang J, Jia F, Li F, et al. Psychosocial and behavioral problems of children and adolescents in the early stage of reopening schools after the COVID-19 pandemic: a national cross-sectional study in China. *Transl Psychiatry* 2021; 11(1): 1-12.
- [16] Gul MK, Demirci E. Psychiatric Disorders and Symptoms in Children and Adolescents during the COVID-19 Pandemic: A Review. *Eurasian J Med Oncol* 2021; 5(1): 20.
- [17] Sayed MH, Hegazi MA, El-Baz MS, Alahmadi TS, Zubairi NA, Altuwiriqui MA, et al. COVID-19 related posttraumatic stress disorder in children and adolescents in Saudi Arabia. *PloS One* 2021; 16(8): e0255440.
- [18] Yue J, Zang X, Le Y, An Y. Anxiety, depression and PTSD among children and their parent during 2019 novel coronavirus disease (COVID-19) outbreak in China. *Current Psychol* 2020; 1-8.
- [19] Zhang X, Zhu W, Kang S, Qiu L, Lu Z, Sun Y. Association between physical activity and mood states of children and adolescents in social isolation during the COVID-19 epidemic. *Int J Environ Health Res* 2020; 17(20): 7666.
- [20] El Refay AS, Hashem SA, Mostafa HH, Kamel IH, Sherif LS. Sleep quality and anxiety symptoms in Egyptian children and adolescents during COVID-19 pandemic lockdown. *Bull Natl Res Cent* 2021; 45(1): 1-8.
- [21] Duan L, Shao X, Wang Y, Huang Y, Miao J, Yang X, et al. An investigation of mental health status of children and adolescents in china during the outbreak of COVID-19. *J Affect Disord* 2020; 275: 112-8.
- [22] Zhang Z, Zhai A, Yang M, Zhang J, Zhou H, Yang et al. Prevalence of depression and anxiety symptoms of high school students in shandong province during the COVID-19 epidemic. *Front Psychiatry* 2020; 11: 1499.
- [23] Ravens-Sieberer U, Kaman A, Erhart M, Devine J, Schlack R, Otto C. Impact of the COVID-19 pandemic on quality of life and mental health in children and adolescents in Germany. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2021; 1-11.
- [24] Francisco R, Pedro M, Delvecchio E, Espada JP, Morales A, Mazzeschi C, et al. Psychological symptoms and behavioral changes in children and adolescents during the early phase of COVID-19 quarantine in three European countries. *Front Psychiatry* 2020; 11: 1329.
- [25] Waite P, Pearcey S, Shum A, Raw JA, Patalay P, Creswell C. How did the mental health symptoms of children and adolescents change over early lockdown during the COVID-19 pandemic in the UK? *JCPP Adv* 2021; 1(1): e12009.
- [26] Fegert JM, Vitiello B, Plener PL, Clemens V. Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 2020; 14: 1-11.
- [27] Racine N, McArthur BA, Cooke JE, Eirich R, Zhu J, Madigan S. Global prevalence of depressive and anxiety symptoms in children and adolescents during COVID-19: a meta-analysis. *JAMA Pediatr* 2021; 175(11): 1142-50.
- [28] Fazeli S, Zeidi IM, Lin CY, Namdar P, Griffiths MD, Ahorsu DK, et al. Depression, anxiety, and stress mediate the associations between internet gaming disorder, insomnia, and quality of life during the COVID-19 outbreak. *Addict Behav Rep* 2020; 12: 100307.
- [29] Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Int J Surg*. 2010; 8(5): 336-41.
- [30] Gifford W, Davies B, Edwards N, Griffin P, Lybanon V. Managerial leadership for nurses' use of research evidence: an integrative review of the literature. *Worldviews Evid Based Nurs* 2007; 4(3): 126-45.
- [31] Qi M, Zhou SJ, Guo ZC, Zhang LG, Min HJ, Li XM, et al. The effect of social support on mental health in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. *J Adolesc Health* 2020; 67(4): 514-8.
- [32] Orgilés M, Espada JP, Delvecchio E, Francisco R, Mazzeschi C, Pedro M, Morales A. Anxiety and depressive symptoms in children and adolescents during covid-19 pandemic: a transcultural approach. *Psicothema* 2021; 33(1): 125-30.
- [33] Ariapooran S, Khezeli M. Symptoms of anxiety disorders in Iranian adolescents with

hearing loss during the COVID-19 pandemic. *BMC Psychiatry* 2021; 21(1): 1-5.

[34] Ares G, Bove I, Vidal L, Brunet G, Fuletti D, Arroyo Á, et al. The experience of social distancing for families with children and adolescents during the coronavirus (COVID-19) pandemic in Uruguay: Difficulties and opportunities. *Child Youth Serv Rev* 2021; 121: 105906.